

Laikusok és nyelvészek a „nákolás”-ról

Háhn Judit

Előadásomban összehasonlítom, hogy laikusok és nyelvészek miként reflektálnak a „nákolás”-ra, vagyis az igék E/1 személyű feltételes módú alakjának nem standard módjelére. Internetes fórumok szövegeinek tartalomelemzése, valamint kérdőíves adatgyűjtés eredményeinek alapján mutatom be, hogyan vélekednek a kérdésben laikusnak számítók. A tudományos érvelés ismertetéseként a nyelvészek közül Laczkó Mária (1990), É. Kiss Katalin (2004), Pléh Csaba (1990) és Kontra Miklós (2006) megállapításait vetem egybe nyelvművelők állásfoglalásával.

A kutatás ötletét azok az indulatoktól nem mentes, elítélő megjegyzések adták, amelyekkel az internetes fórumok hozzászólói a szintén fórumozó „nákolókat” illették. Kíváncsi lettem azokra az érvekre és ellenérvekre, amelyeket naiv és tudományos nyelvészek fogalmaznak meg a nyelvi jelenség kapcsán. A „nákolás” jelenségének kritikájával 17 (nem nyelvészeti kérdésekkel foglalkozó) magyar nyelvű fórumon találkoztam, valamint felkerestem az érvek és ellenérvek vitájának honlapját az interneten, az Index (<http://forum.index.hu>) „Ennék, innék/innák” fórumát. A szövegek kvalitatív elemzésének eredményeire támaszkodva fogalmaztam meg azt a kérdőívet, amelyet 31 fővel töltettem ki. A mikro-vizsgálat alapja az a hipotézis volt, hogy a magyar nyelvhasználók tudatos nyelvhasználatnál elutasítják és kerülnek a nem standard „-nák” feltételes módjelet egyes szám első személyben, mert szerintük nem helyes és a műveletlenség jele. Elsődleges célom az általam készített kérdőív tesztelése volt, hiszen tudományosan is helytálló megállapításokat nem vonhattam le a magyar anyanyelvű népességre vonatkozóan egy ilyen mikro-elemzés eredményeként. Ugyanakkor a válaszok segítettek egyrészt a kérdőív hibáinak és hiányosságainak a feltárásában, másrészt lehetővé tették néhány olyan következtetés megfogalmazását, amelyekre egy átfogó kutatás hipotézisét lehet építeni.

Az általam tanulmányozott tudományos nyelvészeti források szerint elkülönül egymástól a nyelvészek és a nyelvművelők véleménye: míg az utóbbi tábor a nyelvromlás jelét látja az „innák”, „aludnák” stb. alakok elterjedésében, a nyelvészek többsége hangrendileg megfelelőnek tartja a mély hangrendű feltételes módjel használatát E/1 személyben, kialakulását a szocializációban keresi, elutasítását pedig lingvicizmusként értékeli.

A „naiv nyelvészek” internetes fórumokon olvasható ellenérvei a következők: a „nákolás” esztétikailag kifogásolható, idegesítő, nyelvtanilag hibás alak, amely a műveletlenség jele. A kérdőíves felmérés adatainak tükrében a hipotézisem első része, mely szerint a magyar nyelvhasználók tudatos nyelvhasználatnál elutasítják és kerülnek a nem standard „-nák” feltételes módjelet E/1 személyben, az adatokat tekintve igaznak bizonyult. A hipotézisem második fele, amely az indoklásra vonatkozik, csak részben fogadható el: helytelennek tartják ezt az alakot, de a többség nem ért egyet azzal, hogy a műveletlenség jele. Inkább csak esztétikailag kifogásolják, illetve beismerik, hogy idegesíti őket, ha ilyet hallanak.

Érdemes lenne egy olyan, a magyar népességre reprezentatív kutatást végezni a nyelvhasználók körében, amely arra keresi a választ, hogy mivel indokolják a beszélők a „nákolás” jelenségének az elutasítását, illetve elfogadását, azaz beszélhetünk-e lingvicizmusról ennek a jelenségnek a megítélésénél.